

درسنامه یازدهم: بحران های اقتصادی و زیست محیطی

خلاصه درس

آسیبی که نظام اقتصادی را دچار اختلال می کند.

بحران اقتصادی

پیامدهای آن

- قدرت خرید مصرف کنندگان کاهش می یابد.
- تولید کنندگان بازار فروش خود را از دست می دهند.
- کارخانه ها تعطیل و کارگران بیکار می شوند.

هر دو هویتی اقتصادی دارند

شباهت

بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا

- چالش فقر و غنا چالشی همیشگی است ولی بحران اقتصادی اغلب دوره ای و مقطعی است.
- آسیب های مربوط به فقر و غنا همواره متوجه قشرهای فقیر و ضعیف جامعه است، ولی آسیب های مربوط به بحران اقتصادی تمامی جامعه را در بر می گیرد.

تفاوت ها

بحران زیست محیطی، مشکل سرنوشت ساز قرن بیستم

www.my-dars.ir

برخی اندیشمندان، بحران های

محیط زیست را ناشی از رویکرد

انسان مدرن و فرهنگ معاصر

غرب به طبیعت می دانند

سه نوع رویکرد
نسبت به طبیعت

فرهنگ مدرن، طبیعت را مادهٔ خام و بی جانی می داند که انسان اجازهٔ هرگونه تصرفی را در آن دارد. در این فرهنگ، انسان بر این گمان است که با تسخیر طبیعت و تصرف آن، می تواند تمامی مسائل و مشکلات خود را حل کند.

نگاه فرهنگ
مدرن

در نگاه توحیدی، طبیعت و هر چه در آن است، آیات و نشانه های خداوند یکتاست. همهٔ موجودات طبیعی به تسبیح خداوند مشغول اند و به سوی او باز می گردند.

نگاه
توحیدی

در نگاه اساطیری، طبیعت مادهٔ خام نیست، بلکه از ابعاد و نیروهای ماورائی برخوردار است.

نگاه
اساطیری

چاره اندیشی
برای آسیب های
زیست محیطی

آسیب های ناشی از بحران
زیست محیطی در روابط
انسان ها و جوامع

برگزاری همایش های بین المللی

آسیب های اجتماعی مانند: مهاجرت و حاشیه نشینی

اعتراضات و واکنش های مردمی
و پدید آمدن جنبش های
اجتماعی جدید

آسیب های اقتصادی مانند: فقر و بیکاری

آسیب های سیاسی مانند: اختلافات سیاسی منطقه ای و فرا منطقه ای

- ✓ نکته: اغلب، پیامدهای خوب و بد کنش های افراد و جوامع، صرفاً متوجه خودشان نیست.
- ✓ امروزه بسیاری از بحران ها در مناطق خاصی پدید می آیند ولی به سایر نقاط دنیا گسترش می یابند.
- ✓ کشورها در ایجاد بحران ها، سهم یکسانی ندارند اما همه از پیامدهای نامطلوب آنها متأثر می شوند.

۱. نظام چیست؟ نظام مجموعه منظمی از اجزای به هم پیوسته است که برای رسیدن به هدفی مشترک با یکدیگر ارتباط دارند. (مانند: رایانه، تلفن همراه، بدن انسان، جامعه و...)
هر نظامی در حالت طبیعی از تعادل برخوردار است.

۲. بحران چیست و چگونه ایجاد می شود؟ بحران ها، چالش هایی با ابعاد گسترده تر و عمیق تر هستند. بحران هنگامی ایجاد می شود که برخی تغییرات درونی و بیرونی، تعادل کل نظام را بر هم بزنند.

۳. بحران اقتصادی چیست و چه پیامدهایی دارد؟ بحران اقتصادی، آسیبی است که نظام اقتصادی را دچار اختلال می کند. پیامدهای آن:

- قدرت خرید مصرف کنندگان کاهش می یابد.
- تولید کنندگان بازار فروش خود را از دست می دهند.
- کارخانه ها تعطیل و کارگران بیکار می شوند.

۴. چند نمونه از بحران های اقتصادی را در تاریخ اقتصاد سرمایه داری غرب، ذکر کنید.

- نخستین بحران اقتصادی در سال ۱۸۲۰م در انگلستان به وجود آمد.
- مهم ترین آنها در فاصله بین دو جنگ جهانی، یعنی سال های ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳م اتفاق افتاد. زیان اقتصادی این بحران کمتر از جنگ جهانی اول نبود. ۴۰ میلیون کارگر بیکار شدند و هزاران مؤسسه اقتصادی ورشکست شدند.
- بحران اقتصادی اخیر در اروپا و امریکا که از سال ۲۰۰۸ م شروع شد و همچنان ادامه دارد.

۵. شباهت بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا چیست؟ هر دو هویتتی اقتصادی دارند.

۶. تفاوت های بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا چیست؟

- چالش فقر و غنا چالشی همیشگی است. ولی بحران اقتصادی اغلب، دوره ای و مقطعی است.
- آسیب های مربوط به فقر و غنا متوجه قشرهای ضعیف و فقیر جامعه است. اما آسیب های مربوط به بحران اقتصادی تمامی جامعه را در بر می گیرد.

۷. چرا بحران اقتصادی اغلب با چالش فقر و غنا پیوند می خورد و بر دامنه آن می افزاید؟ زیرا سرمایه داران با وجود آسیب هایی که می بینند، با استفاده از ابزارهایی که دارند، فشارهای ناشی از بحران های اقتصادی را به اقشار ضعیف و تولید کنندگان خرد، انتقال می دهند. (مثل اخراج کارگران، کاهش دستمزد، کاهش میزان تولید، اتحاد با سرمایه داران دیگر و...)

۸. بحران اقتصادی در صورتی که کنترل نشود، چه پیامدی دارد؟ می تواند به فروپاشی حکومت ها منجر شود.

۹. چگونه بحران اقتصادی آثار و پیامدهای جهانی خود را آشکار ساخت؟ بحران های اقتصادی در ابتدا به کشورهای غربی محدود می شدند و از عوامل داخلی آنها اثر می پذیرفتند، ولی با شکل گیری اقتصاد جهانی و کاهش اهمیت مرزهای سیاسی و جغرافیایی، این بحران ها که منطقه ای بودند به سرعت آثار و پیامدهای خود را در سطح جهان آشکار ساخت.

۱۰. چند نکته در مورد بحران های زیست محیطی:

- برخی متفکران بحران های زیست محیطی را مشکل سرنوشت ساز قرن بیستم دانسته اند.
- امروزه بحران های زیست محیطی به منطقه خاصی محدود نمی شوند و همه محیط طبیعی زندگی انسان، آب، خاک و هوا را فراگرفته اند.
- شهرهای صنعتی، اولین مراکزی بودند که با آلودگی های زیست محیطی مواجه شدند.
- با گسترش زندگی مدرن در جهان، انواع آسیب های زیست محیطی نیز به سرعت گسترش یافتند.
- انسان مدرن به دلیل نگاه دنیوی، نگاه دینی و معنوی به طبیعت را کودکانه می پندارد و تصرف در طبیعت را تنها با فنون و روش های تجربی انجام می دهد.
- بحران زیست محیطی، ابتدا در حوزه رابطه انسان با طبیعت قرار داشت، ولی به تدریج به روابط انسان ها و جوامع با یکدیگر نیز سرایت کرد.

۱۱. چگونه رابطه متقابل انسان و طبیعت دچار اختلال گردید؟ انسان مدرن با انقلاب صنعتی، تسلط و پیروزی بر طبیعت را به خود نوید می داد ولی از همین منظر، طبیعت نیز نخستین مسائل و مشکلات خود را نشان داد. بدین ترتیب رابطه متقابل انسان و طبیعت دچار اختلال گردید.

۱۲. برخی اندیشمندان، بحران های محیط زیست را ناشی از چه نوع رویکردی می دانند؟ برخی اندیشمندان، بحران های محیط زیست را ناشی از رویکرد انسان مدرن و فرهنگ معاصر غرب به طبیعت می دانند.

۱۳. نگاه فرهنگ مدرن غرب به طبیعت چگونه است؟ فرهنگ مدرن، طبیعت را ماده خام و بی جانی می داند که انسان اجازه هرگونه تصرفی را در آن دارد. در این فرهنگ، انسان بر این گمان است که با تسخیر طبیعت و تصرف آن، می تواند تمامی مسائل و مشکلات خود را حل کند.

۱۴. نگاه توحیدی به طبیعت چگونه است؟ در نگاه توحیدی، طبیعت و هر چه در آن است، آیات و نشانه های خداوند یکتاست، همه موجودات طبیعی به تسبیح خداوند مشغول اند و به سوی او بازمی گردند.

۱۵. نگاه اساطیری به طبیعت چگونه است؟ در نگاه اساطیری، طبیعت ماده خام نیست، بلکه از ابعاد و نیروهای ماورائی برخوردار است.

۱۶. گسترش سریع صنعت و فناوری مدرن چه پیامدی داشت؟ گسترش سریع صنعت و فناوری مدرن با وجود اینکه توانمندی و آسایش بیشتری برای بشر فراهم آورده، زیان های جبران ناپذیری به او و طبیعت، وارد کرده است.

۱۷. بحران های زیست محیطی به چه آسیب هایی در روابط انسانها و جوامع با یکدیگر منجر شده است؟

- آسیب های اجتماعی مانند: مهاجرت و حاشیه نشینی
- آسیب های اقتصادی مانند: فقر و بیکاری
- آسیب های سیاسی مانند: اختلافات سیاسی منطقه ای و فرا منطقه ای

۱۸. به منظور چاره اندیشی برای آسیب های زیست محیطی، چه اقداماتی صورت گرفته است؟

- همایش های بین المللی متعددی درباره بحران زیست محیطی برگزار شده است، که البته نتوانسته اند از شتاب بحران بکاهند.
- اعتراضات و واکنش های مردمی در دهه های اخیر، جنبش های اجتماعی جدیدی پدید آورده است.

۱۹. تکمیل کنید. (ص ۹۶)

تفاوت ها	شبهت ها	چالش های اقتصادی و اجتماعی
(۱) دوره ای و مقطعی است. (۲) آسیب های آن تمامی جامعه را در بر می گیرد	هویت اقتصادی دارد	بحران اقتصادی
(۱) همیشگی است (۲) آسیب های آن متوجه قشر ضعیف و فقیر جامعه است	هویت اقتصادی دارد	چالش فقر و غنا

نمونه سوال (۱۰ نمره)

۱. صحیح یا غلط بودن عبارت های زیر را مشخص کنید. (نمره)

- الف) در بحران اقتصادی، قدرت خرید مصرف کنندگان به شدت کاهش می یابد.
- ب) بحران زیست محیطی ابتدا در حوزه رابطه انسانها و جوامع با یکدیگر، قرار داشت و به تدریج به رابطه انسان و طبیعت سرایت کرد.
- ج) چالش ها، بحران هایی با ابعاد گسترده تر و عمیق تر هستند.
- د) بحران هنگامی ایجاد می شود که برخی تغییرات درونی و بیرونی، تعادل بخشی از نظام را بر هم بزند.

۲. جاهای خالی را با عبارات مناسب کامل کنید. (۲ نمره)

- الف) برخی از متفکران مشکل سرنوشت ساز قرن بیستم دانسته اند.
- ب) اولین مراکزی بودند که با آلودگی های زیست محیطی مواجه شدند.
- ج) در نگاه طبیعت از ابعاد و نیروهای ماورائی برخوردار است.
- د) انسان مدرن به دلیل نگاه دینی و معنوی به طبیعت را کودکان می پندارد.

۳. گزینه مناسب را انتخاب کنید. (۲نمره)

۱. در تاریخ اقتصاد سرمایه داری غرب، نخستین بحران اقتصادی
 الف) در فاصله دو جنگ جهانی اتفاق افتاد. ب) بعد از جنگ جهانی دوم در اروپا و امریکا اتفاق افتاد.
 ج) در سال ۱۸۲۰ م در انگلستان به وجود آمد. د) در سالهای ۱۹۲۹ تا ۱۹۳۳ م در انگلستان به وجود آمد.
۲. بحران اقتصادی و چالش فقر و غنا، هر دو
 الف) همیشگی هستند ب) دوره ای و مقطعی هستند
 ج) به طور متناوب پدید آمده اند د) هویتی اقتصادی دارند
۳. در مورد بحران اقتصادی کدام گزینه، درست نیست؟
 الف) آسیب های مربوط به آن، تمامی جامعه را در برمی گیرد.
 ب) اغلب، همیشگی و مقطعی است و هویتی اقتصادی دارد.
 ج) اگر کنترل نشود، می تواند به فروپاشی حکومت ها منجر شود.
 د) اغلب با چالش فقر و غنا پیوند می خورد و بر دامنه آن می افزاید.
۴. چگونه بحران های منطقه ای به سرعت آثار و پیامدهای جهانی خود را آشکار ساخت؟
 الف) با شکل گیری اقتصاد جهانی و کاهش اهمیت مرزهای سیاسی و جغرافیایی
 ب) با محدود شدن به کشورهای غربی و تاثیر پذیری از عوامل داخلی آن
 ج) با انتقال فشار ناشی از بحران های اقتصادی به اقشار ضعیف و تولیدکنندگان خرد
 د) با محدود شدن به کشورهای غربی و شکل گیری اقتصاد جهانی

سوالات تشریحی:

۴. پیامد گسترش سریع صنعت و تکنولوژی مدرن چه بود؟ (۱نمره)
۵. نگاه فرهنگ مدرن و نگاه توحیدی به طبیعت را مقایسه کنید. (۱/۵ نمره)
۶. بحران های زیست محیطی به چه آسیب هایی در روابط انسان ها و جوامع با یکدیگر منجر شده است؟ (۱/۵ نمره)
۷. پیشنهاد شما برای مهار بحران های زیست محیطی در سطح ملی چیست؟ (۱نمره)